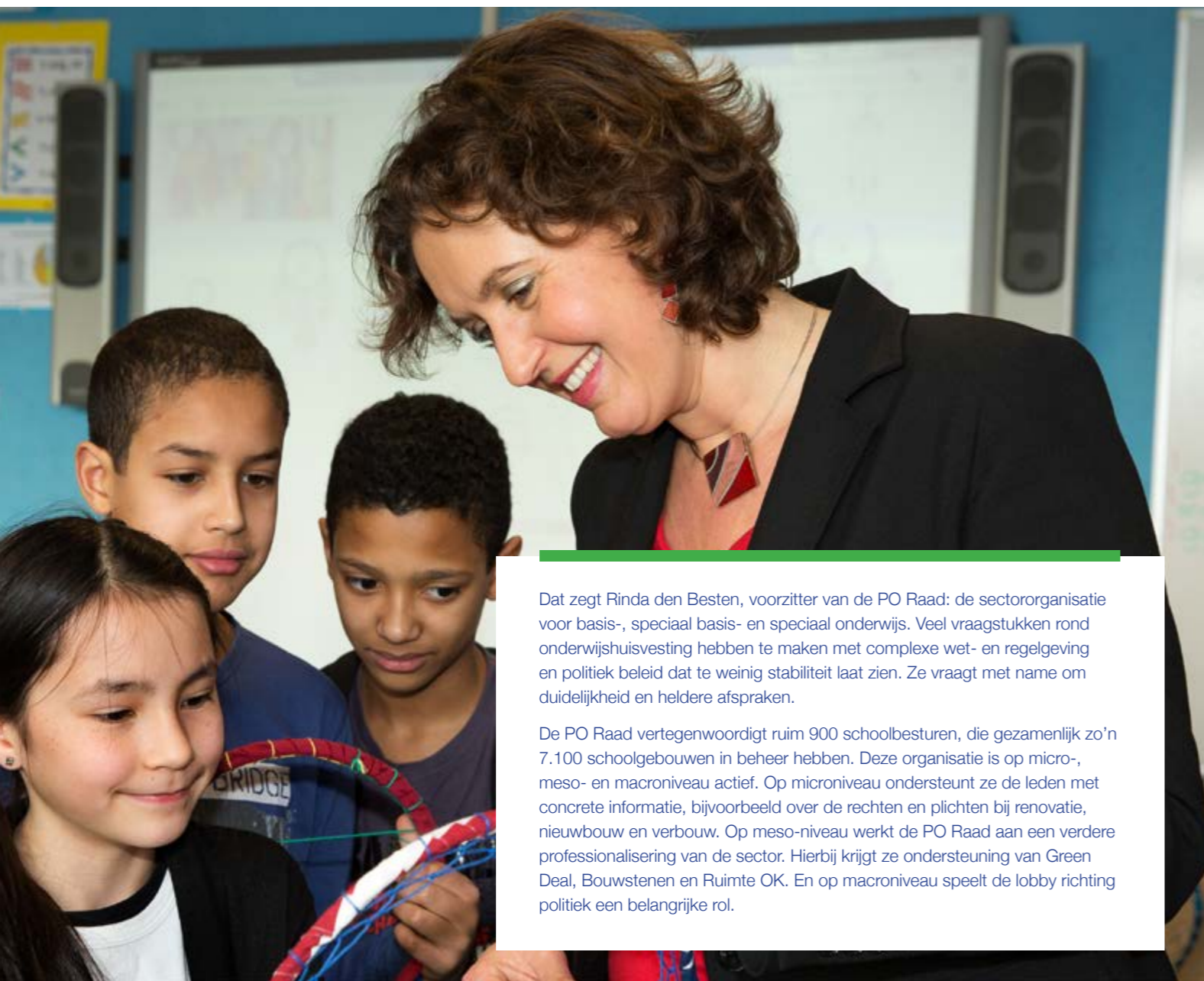

Voorzitter PO Raad Rinda den Besten: 'Renovatie moet gemeenschappelijke verantwoordelijkheid worden'

Tekst: Gerrit Tenkink Beeld: Katja Mali Fotografie

“De huisvesting in het primair onderwijs is bar en boos. De gebouwen zijn qua functionaliteit, energieverbruik, duurzaamheid en technische staat zo slecht, dat we met het huidige systeem en in het huidige tempo over zeventig jaar de achterstand nog niet hebben weggewerkt. Een heel kwalijke situatie.”

Dat zegt Rinda den Besten, voorzitter van de PO Raad: de sectororganisatie voor basis-, speciaal basis- en speciaal onderwijs. Veel vraagstukken rond onderwijshuisvesting hebben te maken met complexe wet- en regelgeving en politiek beleid dat te weinig stabiliteit laat zien. Ze vraagt met name om duidelijkheid en heldere afspraken.

De PO Raad vertegenwoordigt ruim 900 schoolbesturen, die gezamenlijk zo'n 7.100 schoolgebouwen in beheer hebben. Deze organisatie is op micro-, meso- en macroniveau actief. Op microniveau ondersteunt ze de leden met concrete informatie, bijvoorbeeld over de rechten en plichten bij renovatie, nieuwbouw en verbouw. Op meso-niveau werkt de PO Raad aan een verdere professionalisering van de sector. Hierbij krijgt ze ondersteuning van Green Deal, Bouwstenen en Ruimte OK. En op macroniveau speelt de lobby richting politiek een belangrijke rol.

“Leraren beoordelen hun schoolgebouw gemiddeld met een 5,7. We kunnen de kwaliteit betaalbaar opschrijven door vaker te kiezen voor renovatie, maar een groot knelpunt in de onderwijshuisvesting is de vraag wie verantwoordelijk is voor deze renovaties. Nu ligt nieuwbouw nog op het bordje bij de gemeenten, terwijl onderhoud een verantwoordelijkheid is van de schoolbesturen. Renovatie zit er als het ware tussenin. Dat zorgt voor onduidelijkheid, omdat renovatie niet in de wet is geregeld. We kennen alleen nieuwbouw en regulier onderhoud. In de praktijk kan dit betekenen dat er dus niets gebeurt. Renovatie kan een uitstekende oplossing zijn. Daarom is het van belang dat renovatie een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid wordt. Dat lijkt een logische conclusie, maar toch is deze stap nog niet zo maar gezet. Staatssecretaris Dekker wil scholen en gemeenten graag zelf verantwoordelijk laten, maar ik denk dat het beter is om de afspraken wettelijk vast te leggen.”

Beperken tot regulier onderhoud

Mocht een school samen met gemeenten tot de conclusie komen dat nieuwbouw de beste optie is, dan wordt deze mogelijkheid bemoeilijkt door afspraken die in 2015 door het Rijk zijn opgelegd. Begin 2015 nam het Rijk namelijk € 256 miljoen uit het Gemeentefonds en hevelde dat over naar de lumpsum voor het primair en voortgezet onderwijs. “Vreemd is dat scholen dit geld niet mogen gebruiken voor onderwijshuisvesting. Concreet betekent dat dus dat gemeenten nog minder geld kunnen uitgeven aan deze onderwijshuisvesting. En dat terwijl op dit moment jaarlijks maar honderd nieuwe scholen worden gebouwd. Op deze manier zorg je ervoor dat scholen zich beperken tot regulier onderhoud en dit bekostigen uit middelen, die daarvoor eigenlijk niet bedoeld zijn.

Dat leidt ertoe dat docenten les geven in schoolgebouwen, die daar eigenlijk niet meer voor geschikt zijn of dat bijvoorbeeld minder geld aan leerkrachten kan worden uitgegeven. In beide gevallen gaat dat dus ten koste van de kwaliteit van het onderwijs.”

Vertrouwen als basis

Een heikel punt volgens Den Besten is de zogeheten doordecentralisatie. Volgens de wet is het mogelijk dat gemeente en schoolbestuur afspraken maken om schoolbesturen zelf verantwoordelijk te maken voor nieuwbouw, uitbreiding en 'herstel in bijzondere omstandigheden'. Dit wordt volledige doordecentralisatie genoemd.

“Bij doordecentralisatie blijft de gemeente een zorgplicht houden. De discussie tussen schoolbestuur en gemeente verschuift dan echter van het benodigde aantal vierkante meters naar een gezamenlijke inhoudelijke visie op huisvesting en onderwijs zelf. Vertrouwen is daarvoor de basis voor het slagen van deze doordecentralisatie. Maar dat is gevaarlijk. Wij zien gemeenten die deze doorcentralisatie zien als een mooie gelegenheid om van hun verantwoordelijkheid af te komen.”

Pittig dossier

Rinda den Besten is sinds 2013 voorzitter van de PO Raad, daarvoor was zij wethouder en locoburgemeester in de stad Utrecht met onder andere Onderwijs in haar portefeuille. Zij maakt zich zorgen over de huisvesting en vooral het gebrek aan daadkracht van de politiek. Het rapport dat de Algemene Rekenkamer afgelopen februari presenteerde, bevestigt wat Den Besten al langere tijd weet.

Dubbel tekort

Den Besten weet dat voor veel scholen onderwijshuisvesting pittige kost is. "Bij grotere schoolbesturen is de expertise vaak niet het probleem, maar 46 procent van ons ledenbestand bestaat uit zogeheten éénpitters: één bestuur met één school onder hun beheer. Zij hebben vaak niet de kennis in huis en juist daar zien we het vaak misgaan. Als ze ons bellen met problemen, zijn ze vaak al veel te ver in het proces en kunnen wij weinig meer doen. Vaak heeft men niet in de gaten waar de rechten en plichten liggen. Daarnaast zien we bij gemeenten dat de ambtenaar op het betreffende dossier is wegbezuinigd. Kortom, een dubbel tekort aan expertise. Ruimte OK vult deze leerste gedeeltelijk op. Hier, maar ook bij de eigen helpdesk van de PO Raad kunnen schoolbesturen terecht met specifieke vragen over huisvesting."

Bijeenkomsten en helpdesk

Een belangrijk initiatief waaraan ook de PO Raad haar medewerking verleent, is de Green Deal Scholen. Deze Green Deal heeft als missie een gezonde leer- en werkomgeving in een betaalbaar gebouw. Met regionale bijeenkomsten en een helpdesk kunnen schoolbestuurders, maar ook gemeenten hun kennis vergroten.

"Er zijn experts die langs scholen gaan om concreet advies te geven. Niet alleen over een ingrijpende verbouwing of renovatie, maar ook over quick wins. Daarnaast helpen we via Green Deals scholen om hun weg te vinden in het financiële doolhof. Er zijn subsidies, maar hoe en waar kun je die vinden? Ook is er ruimte voor de verduurzaming van vijftien Integrale Huisvestingsplannen. Allemaal initiatieven om de scholen te ondersteunen."

Als schoolbesturen en gemeenten een gebrek aan expertise hebben, dan lijkt het logisch om naar het bedrijfsleven te kijken. Den Besten noemt in dat kader 'Bouwstenen voor sociaal': een platform van en voor bestuurders, managers en professionals in maatschappelijk vastgoed. "Hier valt zeker voor schoolbesturen veel kennis te halen. Deze organisatie zoekt ook de verbinding met het bedrijfsleven. Bij schoolbesturen is er nog wel eens wantrouwen richting het bedrijfsleven, omdat er altijd gedacht wordt dat het bedrijfsleven er op uit is om geld te verdienen. Natuurlijk moet er brood op de plank komen, maar bij bedrijven is ook veel kennis te halen. Als PO Raad zijn we altijd bereid om de samenwerking te zoeken."

‘Een groot knelpunt in de onderwijshuisvesting is de vraag wie verantwoordelijk is voor renovaties.’

Regionale aanpak

Op steeds meer plekken in het land verschijnen Integrale Kindcentra (IKC's), waar naast school ook plek is voor kinderopvang en buitenschoolse opvang. Daarnaast vindt daarbij vaak integratie plaats met bijvoorbeeld buurtzorg, de plaatselijke huisarts of fysio.

"Dat zijn belangrijke ontwikkelingen, omdat we in delen van het land te maken hebben met krimpregio's. Het wordt steeds lastiger om scholen in deze regio's te handhaven. De IKC's bieden perspectief, al is het niet zo dat zo'n centrum leidt tot een financieel stabiele situatie. Zo is de kinderopvang bij uitstek de doelgroep waarmee de overheid de afgelopen jaren heeft geschoven. Vergoedingen voor kinderopvang werden toegekend en vervolgens weer teruggetrokken. Dit heeft natuurlijk gevolgen voor zo'n IKC. Uiteraard pleiten wij richting Den Haag ook in dit opzicht voor stabiliteit, zodat alle partijen weten waar ze aan toe zijn. Dat is in het belang van gezinnen, maar ook in het belang van partners, als het onderwijs."